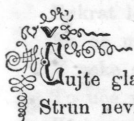

Štev. 3.

V Celoveu 1. marca 1865.

VIII. tečaj.

Pomlad.

Ujete glasove mile,
Strun nevidnih sladki don,
Ki se rajsko krog razlega
Na izhod in na zaton.
Čuj nebeške harmonije!
Kdo je li na zemljo lije?
Kdo te pesnice budi!
Mar kak duh le-tó stori!
Biti mora bitje milo,
Ali kako zove se?
O, saj znadem, kdo da je,
Saj narave cvet mi znani,
Kod doné ti glasi vbrani,
Kdo prebira strune te:
Deklica zala na svitlem oblaku
Spušča se jaderno k zemskemu tlaku;
Rožice nježne,
Cvetje ljubó
Siplje v naravo
S polno rokó,
Strune premile z rokami prebira,
Jasne oči po okrožji vpíra,
Sladko veselje
Sercu rodi,
Ona te glasovno
Rajske budí,
Njej prepevajo torej slavoo
Njej, ki je radost prinesla v naravo;
Njej se doline,
Gore glasé,
Njej naj tud naše
Pesmi doné! —

Vse okove zemlji je razbila,
Novo vstvarila je njen obraz;
Vtihnila je burje divja sila,
Ko začula Vesnin je ukaz,
Zdaj viri iz serca narave
Prijazno na svitlo kipé,
In zvezda azurne višave
Ljubó pogleduje 'z vodé.

Potoki šumeči,
Po skalnati strugi,
Na polje cveteče
Se urno podé.

In reka mogočna bistre valove
Med poljem ovenčanem dalje derví,
Iz kapljice vsake veselje blišči,
Raduje pomladi se nove,
Tam jezero sinje pokojno stoji,
In v bistrem zercalu se solnce svitlí,
Pri bregu zelenem čolnic se ziblje,
Na mirnem valovji lahko se giblje;
Kermilo pri roci je, v ladjo, kermar!
Urno le urno reži valovje,
Vživaj veselja cenjeni dar!

Urno na čolnic,
Glej kak prijazno,
Se voda smehljá,
K sebi te vabi,
Da sreče ti da! —

Blažen, ki mu tako varno
Ziblje se življenja čoln
Čez to morje zmir viharno:
Sreče, radosti je poln.

Milo njemu solnce sije,
Mile zvezde se žaré,
Za-nj obup nikjer ne zije,
Tuge ne pozna sercé!

Le nikar tedaj jokati,
Solz pretakati nikar,
Ako jame v nas divjati
Tuge, žalosti vihar.

In krog po bregovji, po cvetni livadi
Se vse oživljuje pred dihom pomladi,
Prekrasno odeva se drevje ljubó,
Cvetic brez števila prelepo tam klije,
Ljubezan iz njih si venčike vije,
Si kitice spleta z mlado rokó. —
O da bi na veke rože cvetele,
Ki nam je osoda mila podá,
O da bi nam nikdar ne ovenele,
Nam vedno budile radost duhá!

Ali burja divja pride,
Milo cvetje zamorí,
Nam le tugo strašne sile,
Le obupnost zapustí,
Pa zato nikar jokati,
Solz pretakati nikar,
'Z tuge stebila če pognati
Lepšega nam cvetja žar.
Moder duh nad nami snuje,
V dobro on oberne vse,
Če viharja sila rjuje,
Se zgodi, kar dobro je.
Le v naravo se ozri,
Ona tudi to uči:

Glej, v pisani livadi cvetka umira,
Obličje mlado revici bledí,
Cvetoče njeno nedrije vení,
In cela nje podoba tužno hira.
Zdihaje proti nebu se ozira
In prosi, naj jej cvetja ne umorí,
Al' ono hoče, da se razcveti,
Ker le tako prihodnji cvet izvira.
Tak marsikdo nebo v terpljenji prosi,
Naj mu le rožic v življenje trosí,
Zastonj! ne čuje ga, ker dobro ni,
Izpita mora biti grenka kupa
Težav pozemskih, tuge in obupa,
Da se nam lepše bitje zazori!

Iz gaja zelenega glas filomele
Milodoneče razlega se krog,
Sladko se zлива v pesmi vesele,
Ki je prepevajo,
Pevkinje nježne
Zračnih višav:
Nje pomlad premila
Je spet privabila
Iz daljnih planjav
Na cvetne krajine
Domačih dobrav.

Ti glasi zedinjeni sladko doné,
Čutila neznana v persih budé;
Stermé poslušam doneče strune,
Brenkljanje njihovo mi serce presune:
Tri solze potočim na cvetno zemljó,
V oblak spremení je solnce gorkó,
Na krilih njegovih se dvignejo želje
Mojega serca pod sinje nebó:

Večni, daj da serce moje
Vedno vbrano se glasi,
Kakor pesmi rajskomile,
Ki je pomlad zdaj rodí.

Reke, gozdi, hribje in doline
Osrečujejo zdaj zemske sine,
Vse le upe v nas budí.
Vsa narava v veselji plava,
Cvetja milega raduje se,
Čistojasna nébesna višava
Kak prijazno na-njo zré!

Vse prepeva pesmi serčnomile,
Vse se ziblje v cvetni ladjici,
Oh nebeška sla mi vnema žile,
Ogenj rajski v sercu se žarí!
Kviško, kviško vi, ki serčne rane
Vam življenja težko pot grené,

Glejte vse stvari radosti vžgane,
 Zrite vir tolažbe za serce.
 Pijte iz te kupe, polne slada,
 Vživajte veselja rajski dar,
 Novi up rodi vam Vesna mlada,
 Vtihnili v persih vaših bo vihar!
 Vi pa, ki vam žitja pomlad cvete,
 Ki vam sanje mile klijajo,
 Ino ličica mladosti vnete

Nježno še cvetó,
 Čujte teh besedic glas:
 Enkrat le je cvetja čas;
 Ko on mine, v veke zgine,
 V veke zgine njega kras.
 To učé vas razvaline,
 Ktere raz pečine sive
 Zrejo na cvetoče njive
 Po dolini miljeni.
 Kakor duha votli glasi
 Iz razsutih skal doni:
 „Dan za dnevom v večnost zgine
 Lahko kakor vetra pih,
 Pomlad pride, pomlad mine,
 Mine tud' nje rahli dih.
 Rožice se razcvetejo,
 Blage tice vtihnajo,
 Vse pod težko gre odejo,
 Ki jo zimski mrazi pnó.
 Meni tudi je cvetela
 Versta pomladanskih dni,
 Al moj cvet je užé vzela
 Časa moč, ki vse umori.

Kakor moj bo vsaki cvet
 Se osul pomladnjih let.“
 Zdaj tedaj radujte se,
 Zdaj si venčike pletite,
 Zdaj ko pomlad nam cvetè,
 Radost 'z polne kupe pijte:
 Zima pride, cvet umori,
 Vse veselje vam skalí.

Meni pa naj cvetje se osuje,
 Eno pomlad, Večni, še naj doživim:
 Njo, ki Slavi bo cvetela,
 Potlej rad v smerti zaspim.
 Ako pa mi spolnjene ne bodo želje,
 Ki je gorko serce mi goji,
 To spolnite, dragi, mi povelje,
 Ko mi smertna pesem zadoni:
 Na goró me položite
 Sred slovenskega svetá,
 Lipo k grobu zasadite,
 Da mi senčico pihljá.
 Tu bo duh poslušal glase,
 Ki mi krog in krog doné,
 Opevaje tužne čase,
 Opevaje radostne.
 In ko bodo pesmi žale
 Se glasiti nehale,
 Ko bo v senci lipe zale
 Pel pastirček radostne:
 Bo pod zeleno gomilo
 Serce biti jelo spet,
 Ker tedaj bo pomlad milo
 Vgledal moj slovenski svet.

V. R.

Tihotapec.

(Pripovedka iz domačega življenja kranjskih Slovencev.)

(Dalje.)

V.

Morda je malo dežel, kjer bi prebivavci primérno toliko lastno pridelanega vina popili, kakor ga Kranjci, sosebo Dolenci popijó. Kedar je sedel kmet k vinu, ne pusti ga z lepo. Z mladih let te močne pijače vaju, popije je nekteri toliko, da bi bil marsikje drugod izgled nezmernosti in čudo vinopivcev. Pa tudi nastopki tega vinopivstva se vidijo očitó. Le primerimo olopivca, nemškega Bavarca, vinščeku slovenskemu Kranjcu: tam najdemo debelega, trebušnega moža rudečih lic in na videz zdrave barve, tu pa vidimo sesušenega, koščenega kmeta, čegar obraz je sicer od solnca zatemnel, vendar bolj na blede vleče, ker je podoba, kakor bi bil iz kosti in kože. In vendar, ko bi ju primerjaje njuno telesno moč postavil z oči v oči, kateri bi pač ognil se drugemu?

Pri vsem tem pa, da slovenski kmet rad vino pije in rad za-nj dá, vendar popolnoma ne pozabi, kako težko je denar pridobil. Redko se dobode med pivci tako gostoljuben človek, da bi za neznanca plačal, da-si ravno skoraj vsacemu človeku v kupici piti ponudi, ako se ne boji zamere.

Fertnatek Tekmec sam je moral omenjeni večer to skušiti, če mu že tudi staremu slovenskemu pijančeku ni bilo treba te skušnjé. Prišel je bil k Reberniku z malim denarjem, žejen je pa bil za veliko. Upal je tukaj kaj tihotapecev dobiti in zmeniti se z njimi za kakov zaslužek. Toda to mu ni šlo, ker edina dva pričujoča sta se zmenila s Francetom in sta Fertnatku precej od kraja povedala, da ga ne potrebujeta. To je Tekmeca tolikanj bolj ugriznilo, ker je za gotovo pričakoval kakega zaslužka. Tiho se je vsedel za ogel na prejšnje mesto k drugim možém, odvezal z zobmi in nohti trikrat zavozlani mošnjíček, preobernil vse čisto, pa nikakor ni mogel več najti, nego kolikor je bilo plačati za prvo pot. Kranjski pijanci so namreč prepametni, da bi se dali svojim kerčmarjem opehariti, in če tudi zaupajo njihovi poštenosti, vendar jim rajši vzamejo še priliko in skušnjavo, ki bi je utegnila zapeljati: in sicer tako, da plačujejo večkrat račun.

Za prvi račun je bil tedaj Tekmec naštel nekaj malega denarja, po tem pak, ko so se drugi možjé Golmanovega nasveta poprijeli, da bi namreč še in še pili, jel je skerbno pre-mišljevati, kaj bi storil: ali bi se zavlekel na peč spat, ali pa bi

še pil, prederzno upaje na tuje mošnje. Ko si je bil kaka dva pota ustnice obliznil, in ko je čutil, da je gerlo zmirom bolj suho, sklenil je z velikim pogumom piti, za plačilo bo že, kakor bode.

In ravno ta nesrečni sklep malega moža Tekmeca je bil vzrok, da se večer ni po kerčmarjevi volji izšel, in da je vstal velik hrum in šum po izbi.

Kmečki možjé so imeli navadne pogovore o letošnji kapljici, primerjaje jo lanski, o pridelkih, o davku in desetini, če bode stari Terpotec hčer omožil in ako mu kaže zeta jemati, in druge navadne reči, v ktere je Fertnatek tudi kakovo pametno bleknil, potegnivši globoko iz kupe. Vedno teža in teža je bila Tekmečeva glava, vendar je dobro vedel, da ga bodo kmalo prijeli ljudjé pri duši za denar in skerb ga je malo treznega držala. Bal se je pa bolj za svojo kožo, da se ne bi pobratila s kakovo ljudsko pestjó, kakor pa za pošteno in častno ime. Ko so bili celó graničarji prišli, Hrovata pospala in France odšel iz hiše, izginil je Fertnatku zadnji up, da bi srečno mleko pojedel, v ktero je tako nepremišljeno kruh zadrobil. Najbolj pa si je bil v strahu pred graničarji, da ga ne bi uklenili in zaperli.

Dolgo misli revež, kaj bi storil. Na zadnje pomakne klobuk na glavo, vzame malo culico pod pazho in tiho šepéta ven. Toda bila je že nesrečna luna to noč, zagleda ga mlad vaščan izmed pivcev, ter mu germé zapové, naj počaka da plačajo; če ne, pa mu bode cepelji raztegnil. Moral je torej nazaj, s počasnimi koraki je šel na ogel in mislil drugače pomagati si iz neprilike.

Zopet vstane, gre tiho na stran in starega, v kotu spečega Hrovata pocuka: „Boter, o ljubi boter!“

„Odnel te vrag, človeče! što češ!“ zarežal je tihotapec šepetaje.

„Posodite mi petico denarja, boter, precej jo vam vernem; bodite tako dobri, boter, lepo vas prosim, malo menj ko Boga“, šepeče Tekmec.

„Odlazi!“ djal je stari Marko.

„Kaj me ne poznate, boter iz Hrovaškega? Jaz sem tisti Tekmec, ki sem včasi krivonogemu Petru tobak nosil, jaz vas tudi poznam, vi pa krivonogega Petra in tako na pol tudi mene. Pomagajte, boter Marko, pomagajte in posodite mi petico.“

„Odlazi!“ djal je tihotapec in jezno z zobmi zaškertal roko dvignivši, kakor bi ga hotel pod rebra suniti. Tu se ni dalo torej nič opraviti, to je Tekmec prevedel, zató se je obernil na milost kerčmarjevo in še njega na tihem poprašal, ali zastonj; tudi Rebernik mu herbet oberne. Žalosten in brez tolažbe se Tekmec zopet vsede, in vdan v vsakoršno osodo pričakuje, kaj bo iz tega. Ni mu bilo treba dolgo čakati. Možjé so hoteli skleniti pijančevanje za ta večer in vsak je položil svoj del na mizo. Zastonj je Tekmec obetal, da bode že še on dodal pozneje, pivci so hoteli

račun plačati skupaj. „To je navada med nami, da vkup pijemo in vkup plačamo. Daj, ali boš pa klobuk zastavil in kamižolo, če ti bode kerčmar kaj upal na vse to blago“, rekel je Dlek. Tekmec se ni hotel udati, da denarja nima in je zmirom obetal. Jezilo ga je, da so tudi graničarji jeli se smejeti s kmeti vred njegovi zadregi. Stopi še enkrat k Hrovatu, naslonjenemu na mizo in reče po tiho: „Boter, o lepo vas prosim petice!“ Ali Hrovat, ki se je bal, da ga ne bi zagledali služabniki orožene pravice, odgovoril je samo s svojim: „odlazi!“ in je dalje v mizo upert delal se, kakor bi spal.

„Ali vam tudi tisti mož noče dati, očanec?“ praša najstarejši graničar smeje se Tekmeca.

„Koga? Kaj sem ga kaj prosil? Boter cesarske postave! pri miru me pustite, jaz ne prosim ničesar ni vas, ni družih“, odgovori jezen Tekmec ter se nasloni na mizo upert v dlan, klobuk s širocimi kraji nazaj pomaknjen, da so se videli dolgi sivi lasje v redkih kodrih viseti po nagubanem čelu. Začno siliti va-nj bolj za šalo, ko za resnico, naj izvleče mošnjo. Zdaj in zdaj ga prime kdo izmed vinskih tovaršev za ramo in ga verlo potrese: „Plačaj Tekmec!“ Tudi najpoterpežlivišemu je enkrat preveč. Tako Fertnatek ni mogel dolgo terpeti teh nadlog in krivic, nehal je vpiti: „Boter, saj bom plačal, zdaj se še ne mudi!“ in dal je enemu izmed svojih sitnih sosedov precej neprijazno klofuto po zobéh. Toda ta se ni dal vsaki pesti biti, prijel je tedaj malega možička za vrat in ga je terdo kakor v kleščah stisnil v kot. Za prvega revež ni mogel do sape priti, z zadnjo in največo močjo se je upiral, da bi roko, ki ga je tiščala za vrat, od sebe spravil. Težko bi se mu bilo to kedaj zgodilo, ko bi ne bil njegov sovražnik sam malo popustil, da Fertnatka ne zadavi.

„Na pomagaje!“ klical je Tekmec.

Trije graničarji za vrati sedeči, jeli so se pomenkovati, ali bi pomagali revežu iz rok pijancev. Smilil se jim sicer ni, vendar vedeli so, da je kmetje sovražijo in nič jim ni bilo spreti se ž njimi, ker so pri vsem drugem zaupali na glasovito svoje ime pa najbolj na svoje orožje. Zdelo se je pa, da nočejo brez privoljenja in povelja svojega načelnika Peča ničesa storiti.

Tekmec je zastoj poskušal vstati in svojega nasprotnega sosedu po mačje nenadoma napasti. Vse njegov trud je bil zaastonj; le še bolj je bil tepen. Zdajci ga maščevavni duh popade. „Hrovat bi me bil mogel rešiti teh nadlog, ko bi bil petico dal, pa je ni; le čakaj me, stara lesica hrovaška!“ Tako je mislil in ko je nekoliko miru dobil, odperl je velika usta svoja in zakričal, da je njegov glas donel čez vse drugo vpitje v kerčmi: „Vi gospodje cesarski! branite me in jaz vam bom povedal za dva kontrebutarja, v resnici vam bom povedal, pomagajte mi!“

Ko bi mignil, bilo je vse tiho. Do zdaj so kmetje imeli večidel šalo s Tekmecem; da je Hrovata očito izdal, zdelo se je vsakemu več ko resnobno in kaj tacega ni nihče pričakoval.

Precej vstanejo graničarji. Najstariši prime puško in se vstopi na sredo hiše rekši: „Možjé! jaz vam zapovedujem, pustite tistega moža, ki mu pravite Tekmec, precej pri miru, naj stopi sem in pové, kje vé za tihotapce, ker je očitno spoznal, da mu je znano in ker je obljubil povedati za-nje.“

Toda Tekmecu ni bilo treba kazati tihotapcev, stari Hrvat je sam vstal iz kota pri stranski mizi, zagrabil debelo z železom okovano palico, ki je ležala po klopi in strahovito mahne po Tekmecu. Ko bi ga bil zadel, po Fernatku bi bilo za vselej, nikdar več ne bi bil za tuje denarje pil. Ali mala žaba je imel toliko urnosti, da je ob pravem času smuknil pod mizo. Graničar videvši starega znanega tihotapca, kateri ga je že nekterokrat izpeljal, odstopi dve stopinji nazaj, da ga ni dosegla Hrovatova palica, napne puško mignivši svojima tovaršema, ktera tudi orožje pograbitna ter reče glasno: „Palico iz rok iu vdajte se cesarski postavi, če ne pri priči te ustrelim!“

Med tem se zbudi tudi mlajši kontrebantar, ki je bil zaspal na peči, na skok je na tleh, napne palico pištolo in palico zavihit kričé „Bogme! dajmo se!“

Boj bi se bil vnel zdaj, za Hrovata ne ugoden, ker sta bila samo dva nasproti trem dobro oroženim; v hišo pa stopi v tem trenutju Francé Štibernikov, v lice bled in kervav po obleki. Vendar nihče ni poslednjega znamenja zapazil, vse je bilo zamaknjeno, kaj bode pač iz tega.

Ko France tihotapca zagleda graničarjem nasproti, sprevidi hitro, kaj pomeni vse to. Naglo izterga puško najmlajšemu pri vratih stoječemu graničarju, ki si od te strani napada ni bil v svesti, in skoči na stran k Hrovatoma.

Zdajci stopi kerčmar med nje in zavpije: „Stojte! kdo je gospodar tukaj?“

„Dokler cesarski služabniki tu stojé, so oni gospodarji, vsaj tako dolgo, da se polasté hudodejcev. Udaj se stari! ti mladi mož pa odstopi, in daj orožje nazaj!“

„Tje v rebra, če hočeš“, odgovori Štibernik.

„Kaj? jaz nisem gospodar v svoji hiši?“ hudoboval se je kerčmar. „Mar ne plačujem davka in ne oddajam desetine kakor gre? Stoj vrag! Povem vam: kdor bo v moji hiši prvi strelil, temu jaz prvi glavo ubijem, naj bo cesarjev ali hudičev služabnik. Če so ti možjé kaj hudega storili, zvežite je, odpeljite, kakor znate svoje pravice; pa vedite dobro, v moji hiši ne dam nikogar vbijati. Potlej ne pride živa duša k meni; ne in zopet ne, streljali ne boste; kakor gotovo nam je Bog roke dal, znesemo vas ven; kaj ne, možjé?“

„Res je tako, znesemo je ven, z ubitimi bučami, ako ne mi-rujejo“, oglasé se kmetje, ki so bili po Francetovem prihodu in po Rebernikovem hrabrem ugovoru nekaj pogumnejši postali.

Tretji graničar, kteremu je bil France izpulil orožje, našel je Pečevo puško in se zopet pridružil tovaršema. Vsi trije so tikoma rama pri rami stali z vzdignjenimi puškami. Videlo se je pa tudi njim, da jih ni nič posebno volja začeti boj z močnimi obupnimi ljudmi in pa še celó, ko se je kazalo, da bi kerčmar in kmetje nasprotnikom pomagali.

„Pustimo je“, rekel je najmlajši.

„Počakajmo vsaj še Peča, vsak čas bode prišel, nekega dekleta je šel klicat gori v vas“, šepetal je drugi. Tudi stari graničar je hotel počakati še četrtega pajdaša, zatorej je zdaj, kakor je vedel in znal, kmetom in kerčmarju govoril, kako jim je dolžnost pomagati cesarski postavi, polastiti se hudodelcev.

„Tu ni nobenega hudodelca, če ti nisi, stara sraka!“ djal je Francé.

„Možjé! dajte si kaj dopovedati“, govori graničar, „skrivno kupčevanje s tobakom in drugo rečjó je prepovedano. Kdor torej to reč podpira, da kupuje kaj tacega blaga ali da prekupčevavce zakriva ali celó brani, zapade ostri kazni. Sami si torej pripišite, ako vas postava prime ostreje, kakor si mislite, ako se vstavljate njenim služabnikom in ne pustite spolnovati, kar jim dolžnost vелеva. Premislite, kaj delate, možjé! Ako precej odjenjate, hočemo molčati in pozabiti, kar se je zgodilo že do zdaj, sicer pa vas moram opomniti, da težka in dolga ječa vsacega čaka, kdor cesarskemu služabniku le en las skrivi.“

„Saj vam nihče nič noče, hudir!“ oglasí se eden kmetov.

„Jaz nikogar ne branim, in se nikomur ne vstavljam, samo tega nočem, da bi se streljali v moji hiši“, odgovori kerčmar.

„Umor braniti je vsaki dolžen“, reče drugi kmet.

„Ven z lebljajtarji!“ kričal je tretji in ob mizo bil.

„Položite puške na stran, in zvežite je, tega vam ne bom branil“, reče Rebernik.

„Gosposka nam je v roko dala orožje, da ga rabimo v sili. Fant!“ vpil je graničar Francetu, „puško z rok in ven se poberi, če ne — pri moji duši, prvi boš ležal.“

„Boš pa ti pred“, vpije Francé in nastavi, ali stari Golman prime za cev in jo pobesi rekši: „Stoj, neumnež! ali ne veš, kaj je gosposka.“

„Za priče vas pokličem, da je on prvi na-me pomeril“, kriči graničar in sproži.

Strašno je zadonel pok po zapertem prostoru, dim se je zakadil, boječe so se eni pomaknili v zadnji kot. Bodi-si pa da je enkrat napek merilo izurjeno staro oko graničarjevo, ali da je

nalašč tako streljal, kroglja je le prasnila Francetu ramo in se potem zadolbla v leseno steno. Mladeneč verže puško iz rok in ko blisk nagel je pri graničarju, prime ga za persi in ga trešči ob tla, predno so drugi priskočili in ju razdvojili. V trenutku pa pade terda palica po herbtu krepkemu mladenču in ko se je razkačen ozerl po novem sovražniku, videl je svojega starega očeta pri sebi, kako je serdito svojo palico vihtil kričé: „Ti kajón ti! ti pretepilnik ti! povsod nepokoj dela in pobjoj!“

Imel je toliko spoštovanja do očeta, da se mu je na mah uhladila kri, in da se je samo ognil očetovi togoti. Težko pa da bi bil še boja konec, kajti stari graničar se je bil s tal pobral, njegova dva bolj boječa tovarša sta bila sablje izderla, Hrovata pak sta tudi imela gorjače pripravljene.

„Kaj se bijete tu“, kričal je stari Štibernik. Zunaj leži lebljajtar Peč menda že mertev. Na gazu leži in se ne gane.“

Te besede so storile, da so vsi trije graničarji pozabili tiho-tapev in Franceta ter germeli ven, pogledat za tovaršem.

Hrovata in kmetje so porabili ta čas in ubežali vsakoršni sitnosti skozi druga vrata. Franceta sicer ni bilo volja pobegniti, vendar ko ga je oče dobro ozmerjal in mu hudo zažugal, ako ga ne posluša, dal se je tudi on pregovoriti in je šel domú.

(Dalje prihodnjič.)

Vilino meščevanje.

Hodi kmet po razteptanem polji,
Gleda po pšenici rumenici,
Nizko pomendrani, poležani,
Pomendrani po živini lovski.

Delala cvetoča mu veselja,
Rumené obetala je žetev;
A uničili so up mu lovci,
Torej bridko toži kmetič Vili:

Posestrima Vila!
Huda se krivica
Meni je zgodila.

Seme sem pridelal
Z žuljem si kervavam,
Z žuljem brazde rezal,

Ljulike populil
Bilko sem za bilko,
Delal zmirom s pridom.

Ti kervavi žulji
Niso nič zalegli,
Oj zastonj so bili!

Lej! gospoda moja
Mi je vse poterla
S konji in pesi,

Ti meščuj me Vila!
Ti kaznuj gospodo,
Hudo mi gospodo!

Kmetič je tako toževal. Čula ga je
 Vila pogorkinja. Odišla je v goro,
 Da oholo, hudo bi gospodo
 Kaznovala, meščevala kmeta.

Kaj dviga se vranov černo kerdelo,
 In s polja kroboče k zavetnemu logu?
 Kaj kregulj se ziblje prot stermi pečini,
 In v gujezdo visoko k mladičem hiti?

Kaj plaha živina več trave ne muli?
 Kaj kmetič iz polja orodje pobira?
 Zakaj mu trepeče molitev raz ustnic?
 Nevihta, nevihta! letá mu proti.

Ker, glej! že bobni za goro zeleno,
 Oblačica zbira se siva v zahodu,
 Razširjajo krila se črna na dalje,
 Da solnee na nebu izgine zdaj zdaj.

Ognjene pušice ti švigajo z neba,
 In tresek udarja za treskom na zemljo,
 Da vsaka Mogočnemu stvar se uklanja,
 Živinče in človek trepeče pred njim.

Huda ura pa potihne zopet
 Utolaži se nevihta strašna,
 Lije voda z viška prot globeli,
 In razčérhljana ležé drevesa.

Gori pa, kjer stal je gradič krasni,
 Kjer gospoda je ohola bila,
 Tam telí razrušen kup pepela:
 Ker je Vila meščevala kmeta. J. J.

Ognjeni zmaj.

(Maloruska pripoved.)

(Dalje.)

V.

V staroslavnem Voronežu šumi in verši, pa ne grom in vihar, ampak petje junaško in ples. Vesela množica mladih ljudi se raduje o lunini svitlobi na praznih ulicah. Glasna godba, plesavcev topot, smeh in živi pogovori se razlegajo na široko in daleko. — Pa še glasnejše je bilo ukanje imenitnijih mladenčev, ki, ločeni od druge mladine, ponosno korakajo, kučmo po strani, roke v žepih, in v lepo ubranem soglasji, prepevajo:

„Radostno igrajte, godci, od selišča do selišča,
 Da domá ne bode britko stara mati žalovala!“

Od šuma in hrupa ne odmevajo le travniki in vertovi voroneški — tudi luna se druží veselim. — Čaravna je njena luč! Z nebeške terdine sije na temno drevje, nizke kočé, široke ulice in na radostno množico, ter daje vsem stvarém nenavadno odlično barvo in podobo, kakoršne si po dnevi še misliti ne moremo. — V njenom svitu je videti vse nenavadno kakor v sanjah; vse živi in govori tajan čudovit jezik; zató pa se tudi čuti vriskajoča mladež

brez vse skerbi in židane volje. Živé v tem hipu, kakor na drugem svetu, kjer ni ne tuge ne žalosti, kjer je vse jasno in mično, ukajo neskerbno, kakor bi bili prepričani, da ne bo imel konca ta ples, da ne bo nikoli minila ta godba.

Spredaj koraka Ivan s svojo čarovito lutnjo; za njim gresta dva z goslimi in eden z bobnom. — Pa ne mili don gosli, ne bobnenje bobna ni se glasilo močnejše od lutnje, ki se v živem toku strinja s skupno godbo, podeljevaje jej v najbolj radostnih melodijah nekaj žalostnega in otožnega. V Voronežu je vedel že vsakteri zgodbo te lutnje: dečkom in deklicam je vse drugačno donela nego navadne lutnje in kjerkoli se je čulo to godbeno orodje, praznovali in obhajali so najlepše, najveselejše ponočne zборе. — Zató se je tudi danes mladina iz vsega Voroneža zbrala, je združila godce ter pohajala po ulicah vriskaje in pevaje in vabila vsacega, da se pridruži njih veseliam.

Tropa se je množila, čem dalje je prišla. Zadnjič se razcepi na dva kampa: eden jo krene po dolgi ulici, drugi jo zavije z Ivanom v ozko ulico, ki derži ob potoku. To ulico senči ob obeh stranéh vertno drevje in to tem bolj, čem jasneje obseva luna vse neobsenčene stvari.

Ivan in tovarši se vstavijo pred nizko hišico, ki jo pokrivata brezi, nad njo sklepaje svoje veje. — Ivan vbere strune, dečki in deklice pa zapojó naslednjo pesem:

„Glej, sapice pihljajo in veje se šibijo,
Na vratih naših dude in gosli se glasijo,
Doné pišal in gosli, pa mati se jezé,
Jezé se mati ter me iz hiše ne pusté,
Naj grem, o mati mila! saj pridem koj nazaj,
Da ljubčeka bom vid'la, naj grem, o mati! naj!“

Kako se tej hiši taka čast skazuje? — Je mar zató tako važna, ker jej senco delate brezi in kinča jo gnezdo štorcljinje? — Ali zato, ker ima pisana vrata, na katerih je upodobljen Zaporožec v kožuhu in v rudečih hlačah z lutnjo v roci? — Nak niti brezi, niti pisane duri niso Ivana semkaj privabile, pa v hišici prebiva deklica, kakoršne nima ves Voronež.

In glej! komaj je začula znani glas lutnje in pesem, že je skočila iz nizke hišice v lahni domači obleki, z rudečo rutico okoli vrata, v beli srajčici s tkanimi rokavci, s širokim trakom, kaj mično in umetno vpletenim v njene obile lasé. — Bila je Maruša!

Po prosti domači šegi objame brez ovinkov Ivana; on pa jej poljubi rudeče ustne. Deklice osipljejo ljubljeno tovaršico. — Ivan spremení vižo ter igra za na ples:

„Glejte, dež že pada in vihar razsaja,
Deklica pa radostno s kozakom raja!“

Ko se bližajo hiši, v kateri bi imela biti nocoj večerna veselica, obstojé vsi od groze okameneli: petje umolkne, Ivan preneha godbo v neubranem akordu. Na vzhodni strani se mahoma zasveti nebó, iz gozda se dviguje ognjeni zmaj Plivnik, se širi enako dolgemu valovitemu obroču in skrije se kmalo za lesovjem. — „Kaj je to, kaj pomenja to?“ poprašuje drug drugega, nihče ne vé odgovora. — Med tem so pritekli še drugi fantje in dekleta, zaslišavši šunder, na proste ulice, da je postal še večí hrup. Prašanj in ugibanja ni bilo ne konca ne kraja. Koj so si začeli pripovedovati enacih dogodéb; nihče pa ni vedel določiti, kakošna prikazen bi to bila. Na zadnje vendar nekdo opomni, da je že zadnji čas, da se prične večerna veselica, in vsi odidejo v hišo.

Nektera dekleta, zavihavši si bele rokavce, začele so gobe cvreti in male pogačice peči, druge pa so sedle k delu: te so predle, une vezle v rokavce pisane niti. Mladenčí pa so jim zabavljali in vsaka žaltova je zbudila neskončen smeh.

Po kratkem razgovoru so zapele deklice žalobno pesem, kako je mati sina spremljala na vojsko ter od njega slovo jemala. Ivan je privdarjal s svojo lutnjo. — Narodne pesmi so za Ukrajinca prava narodna povestnica. Prosti selski mladič, ki kar nič ne vé o zgodovini svojega naroda, kakor hitro začuje nežne kozaške pesmi, že se z dušo in srcem zamakne v preteklost svojega naroda. Zato je tudi sedaj vse obmolnilo in potihnilo, ko so jim deklice zapele. Ko so končale, zapeli so tudi mladenčí drugo veselejšo pesem.

Poslednjič je je poklicala godba k plesu. Nekoliko mladenčev se je vstopilo sred sobe in pričel se je raj. Zabava je bila vesela in živa. — Ki niso plesali, ti so sedeli dva po dva na klopéh v prijaznih pogovorih. — Prostorna hiša je bila ljudi vsa polna — pa nihče se ni nad tem spotikal; vsak je govoril, kar se mu je dopadlo in malo je maral, ali ga kdo sliši ali ne.

Kmalo so bile pripravljene gobe in sladke pogačice. Fantje in dekleta so se na tesnoma vsedli za dolgo mizo. Pokrepčavši se so bili še bolj židane volje nego poprej. — Jeli so z nova plesati, in daleč se je razlegal vriš in hrup.

Radostno je sedela tudi Maruša zraven svojega Ivana. Deržé jo za roko, gledal jej je nepremakljivo v mile oči, da je deklici serce veselja utripalo. Kaj je govoril in pravil, tega skoraj sama ni vedela. Pogovor med godbo odlikuje se zelo zelo od navadnega: besede so in niso besede, muzika je posebne verste, ki je razumljiva samo enemu sercu. — Ko bi hotli vse, kar sta tisti čas govorila, v naš navadni jezik prestaviti, pokazala bi se nam zastavica, ktere bi celo učena modra glava ne uganila. Maruša je vedela ta večer le toliko, da jej je Ivan, sladke, oh! presladke besede govoril, slajše in milše ko slavčevo petje, ki na zeleni lipi ljubezen prepeva in pomlad slavi. Vsako zvezdnato jasno noč je gledala skozi

okno, poslušaje čaromile glasove, ali še blažniše, še čarobniše utriplje jej sedaj serce, ko jej gleda Ivan s črnimi očmi v premilo krasno obličje.

Glasovi vesele mladine, don gosli in bobna, cepetanje in žvenketanje z napetkami: vse to je vpijanilo čuvstva, je omamilo zavest. Slednji se vda radovanju tako brezskerbno, kakor ne bi vedel, kaj so reve in nadloge in kako grenko je mnogokrat življenje. — Zató so deklice že zgodaj prosile matere, naj je pusti k večerni veselici in mladeniči so malo marali zato, da bodo morali s solničnim vzhodom na raboto.

Nekteri pari, ki so nehali plesati, stisnili so se v kot in si jeli pripovedovati pripovedke od strahov in čarovnikov; saj brez teh, kakor tudi brez petja in plesa ni nobene veselice. Te pesmi pa in te strašne povesti zbujaajo in vnemajo dušo ljudstvu na deželi, ki bi se sicer pogreznilo v žalostno mertvo spanje.

„Kdo pride nocoj na versto, da bode pripovedoval?“ oglašil se nekdo iz množice. — „Ivan Kostručenko, Ivan Kostručenko!“ zavpije jih več. — Koj privedejo Ivana Kostručenka in ga posade v kot na trinožni stoliček. Vsi umolknejo, da bi si zbrali misli.

„Kaj pa vam hočem povedati?“ začne Kostručenko, zaferknivši si lasé. — „Pripovesti nimam pripravljene; povedal pa vam bom resnično prigodbo. — Pazite samo, posebno vé dekleta, da ne preslišite nobene besede, kajti v moji pripovedi bode nekaj, nad čimur vam bodo gladki lasci po koncu vstajali na glavi!“

„Le začni, ako te je volja in ne plaši sam sebe“, zavernejo ga dekleta, „kterim so pri teh besedah že mervinci gomazeli po herbtu in katerih domišljija si je že domišljevala kako pošastno prikazen.“

„Vidite, moje lepe deklice! danes je bil pri nas nek gost iz daljne dežele unkraj Dnjepra, tako zgovoren, kakor sem malo ktereга slišal. — Povest za povestjo je, rekel bi, jemal izpod pazduhe, kakor bi mu je kdo prišeptaval. Vse so bile tako strašne, tako grozne, da bi bil vsled tega skoraj zamudil naše veselice in došel sem, ko so se bile gobe že ohladile!“

Pripoveduj hitreje in pusti gobe!“ zavernejo ga nepoterpežljive deklice.

„Pravil bi vam, pa vas ne oplašil? — Ko bi le bile gosta same slišale! — Ta vas, preden kaj groznega pové, tako ostraši in preplaši, da se bojite kam ozreti, in še le takrat, ko se mu je odvezal jezik, slišite čudo. — Nu, gost je tedaj prišel k nam. Moj oče, kakor veste, je pravi korenjak v pripovedih. Pogovarjala sta se, kako in kje prihajajo zakladi na dan. Moj oče so bili teh misli, da se zakladi prikazujejo sami od sebe, gost pa je terdil, da se pokažejo le po volji tistega, ki je je skril. — Kdo je ima vzdigniti,

ta je bil že prej odločen; če je pa kdo drugi vzdigne, ima le nesrečo pri tem!“

„Pri tej priložnosti je povedal gost to-le povest.“

„Živel je nekdam unstran Dnjepra v Ukrajini polski plemič. S konca se je klatil kakor ubožen plemič po svetu in je služil za košček kruha. Pozneje pa, ne vé se kako, je tako obogatel in v čast prišel, da mu ga ni bilo para daleč okrog. Komaj se je bil povzdignil do mogočnega velikaša, navzel se je že gosposkih šeg in navad, terpinčil in tlačil ljudstvo, zapeljeval mlade deklice, in nakladal delavcem tako težavna dela, da niso vedeli, kdaj je praznik Gospodov in za vse to pa ni dajal toliko plačila, kolikor bi muha na repu odnesla. — Od jutra v pozno noč je odmevala hiša njegova od šuma in hrupa plesavcev in gostij. Mnogo gostov, Bog vé, odkod so bili in od kod so prihajali, zbiralo se je pri njem, na dvorišču je bilo polno kônj in vóz. Pojedali so in razsajali in zginjali, da ni bilo sledú več za njimi. On pa je potem bival sam v svoji hiši in je zatiral uboge kmete, dokler niso prišle nove gostarije.“

Vsacega poštenega človeka je groza obhajala, ko je šel mimo hiše; kajti iz hiše je pihala peklenska merzlota in strašne ostudne podobe in pošasti so se videle v vsacem kotu. — Pravijo, da je bil proti koncu svojega življenja prijazniši. Strahoviti gostje so ga nehali obiskovati, dan za dnevom je sedeval podpiraje si glavo z rokama. Kar nastane neko noč grozovita vihra. Na streho njegove hiše je priletela velikanska sova, njen pretresajoči glas je bil močnejši od viharja.

Tisto noč je zginil tudi hudobni gospod. Hudoba, ki je bila prišla v podobi sove, vzela je dušo njegovo ter jo nesla v pekel. — Ker ni imel rodovine niti žlahte, sklenili so po kratkem posvetovanji kmetje, da ga pokopljejo; da bi pa pokopališča pravovernih kristjanov ne oskrunili ž njim, zagrebó ga pri neki vodi na taki stermini, da se vsacemu v glavi zvertí, kdor koli tu doli pogleda.

Znebivši se tedaj hudobnega gospoda, živeli so v miru med seboj in hvalili za-to vsaki dan Boga. Se vé, da se je govorilo po vasi, da gospod po noči okoli pohaja, s svečo v rokah in na glavi in da skuša pridreti v svoj grad, v katerem ni iz strahú nihče prebival, pa mertvega se nikdo toliko ne boji kakor živega. Spomin na-nj se je kmalo popolnoma pozgubil. — Veliko časa preteče, skoraj sto let, gospoda ni bilo več videti. — Le včasih je pravila kaka stara žena pri delu, da je v mladosti slišala o hudobnem gospodu, ki je imel rudeče berke, rudeče ustnice in volovske oči. — Kar začne se med ljudstvom razširjati govorica, da za vasjo na stermini, kjer je pokopan, po noči devet lučic gori in da mora tam biti velik zaklad. Koga bi ne mikalo po tacem zakladu? — Pa kdo bi se tudi o polnoči prederznil na stermino, kjer bi bilo dovolj, da bi se ga hudoba memogredé le nekoliko s komolcem

dotaknila in telebila bi ga po stermini v vodo! — Verh tega sme tudi le eden kopati; dvema ali trem se zaklad nikoli ne prikaže — pravijo zvedeni ljudje.

Dolgo se ni našel nihče, da bi bil hotel prisvojiti si denar. Zadnjič pa se priklati prederznež, ki mu ni bilo toliko mar za življenje ko družim, ker je bil sirota. Pridruži si pet tovaršev, krepkih pogumnih korenjakov, postavi je za vasjo na razkrižji, če bi se mu vtegnilo kaj prigoditi, zapali si pipo, da bi si serce delal, ter jo vreže na stermino po zaklad. — Gor dospevši zapazi kmalo devet lučic, berlečih prav prav na kraji vertoglave stermine. — Noč je temna, ostra sapa brije, žvižgaje po planjavi, zdolaj buči voda, nebó zakrivajo oblaki. Komaj se je približal plamenčkom, ti naglo ugasnejo — on pa zasadi s krepko roko na mesto kopačo in jame kopati. Kepe rahle zemlje se pogrezajo v vodo z mogočnim hruščem, da ga je vsakikrat merzla groza preletela. — Kar zadene kopača na nekaj terdega, in mogočnejše bije revežu v persih serce. — Zemljo verže v stran, in zagleda velik kotel, z okroglim pokrovom. Ko tega z obema rokama kviško vzdigne — glej! — zablšči mu iz kotla — čisto srebro! Vname se v njem taka radost, da pozabivši prejšnji strah zakadi pokrov na vso moč v prepad; ko ga je pa voda zalila, zglasilo se je nekaj ko peklenski krohot!

On pa, ne zmenivši se za tó, napolni si kučmo ter beži k tovaršem, da bi mu pomagali potegniti kotel iz jame ter nesti ga v vas. — Komaj pa prispé z griča na ravno, postavi se bela podoba pred-nj, lici ste jej blede, berke rudeče, oči volovske. — Siromak spozna hudobnega gospoda, zakrikne groze in strahú ter dirja v drugo stran. Ali tudi tukaj ima podobo pred seboj; tik njega in njemu nasproti stoji, ne dotikaje se tal. Sirotek verže od sebe kučmo s srebrnimi rublji ter si zakrije obraz; gospoda sicer ne vidi, čuje pa njegov peklenski krohot, ko se mu rublji pod nogami tekljajo. — Odkrije si oči, gospod stoji pred njim; oberne se proč ter leti proti vasi, pa tudi tu stoji gospod pred njim s strašnimi očmi. Nad zemljo se dviga, veter razvija mu mertvaško obleko in s vpertimi očmi zre na ubozega dečka. Ko pride do križa, kjer so tovarši kakor mertvi terdo spali, verže se na kolena ter začne moliti vse molitvice, kolikor se jih je v mladih dneh naučil. — Ali gospod se ne boji molitve, temuč gleda ga nepremakljivo in stermo in smeje se tako, da se revežu zdi, kakor bi mu serce z iglami zbadal. — Zadnjič ga popade omotica, stemni se mu pred očmi in brezsvesten se zgrudi na tla. — Ko so ga drugi dan našli, bil je zmešane pameti, ter ni vedel nič od pretekle noči. Še le ko se je zavedel, pripovedoval je na dolgo in široko, kako je kopal, kako se je nameril na gospoda, kako se mu ni mogel nikakor ogniti. Potem je začel zopet blesti, z nenavadnim

hripavim glasom vekati; planiti je hotel iz hiše, kakor bi ga kdo lovil. Ko se je en teden tako mučil, izdihnil je svojo dušo!

„Tako je bilo, dekleta!“

„In kotel?“ oglasé se nekteri.

„Kotel visi še dan današnji nad stermino, kajti nihče se ni več upal do zakletega denarja. — Deževje je zemljo okrog in okrog izpodrilo in odplalo, kotel se je nagnil na stran, in visi še sedaj nad vodo. — Ali peklenska moč ga ne pusti pasti v vodo — človeškemu rodu na vkljub. Kdor gre unstran vode, vidi ga kakor na dlani, preketo srebro leskeče se čudokrasno in zapeljivo o solnčnem svitu. Ali stari ljudjé svaré, naj se vsakdo varuje, da se ne zagleda preveč v ta blišč, kajti blišč njegove duše na-se poteguje!“

Ko je Kostručenko nehal, gledali so mu molčé vsi poslušavci v oči, kakor bi v njih brati mogli vso pomembo prečudne povesti. Vsak se je bal, pogled v kako stvar terdno upreti, da bi se mu ne prikazala pošastna prikazen. Ta strah pa ni mogel premagati zbujene radovednosti.

„Pa ali ni tuji gost pravil tudi o ognju, ki je danes preko neba letel?“ popraša eden mladenčev.

„Se vé da“, reče Kostručenko, „ravno to me je največ priderževalo domá. Veste li, prijatli, kaj je to bilo?“

„Kaj pa — kaj pa?“ zavpijejo vsi enoglasno.

„To je bil — Plivnik (ognjeni zmaj)!“

„Plivnik — sto medvedov — Plivnik! — Ta tedaj je bil?“ glasi se od vseh strani, „da ga nismo koj spoznali! — Ni li res, ta Plivnik donaša ljudém denarja? To smo že večkrat slišali.“

Govor o Plivniku je privabil tudi plesavce in plesavke. Vse se je gnjetlo v kot h Kostručenku. Gosli in boben, ropot in vrisk — vse je potihnilo, in v hiši pred kratkim tako glasni in hrupni — bilo je v hipu vse tiho in mirno kakor v grobu. Mervški molk in grobna tihota, v kateri je vsak nepremakljivo, kakor kamnat kip, stermel v pripovedovaveca, da bi poslušal tajnopolna čuda, poviševala je splašeno domišljijo. Vsak se je stiskal k sosedu, kakor bi se bal, da ne bi se med tem, ko se pripoveduje od grozovitih reči, nagloma prikazala pošast, pred katero se je treba zavarovati s silno nepredertno obrambo.

V tem hipu začne Kostručenko pripovedovati: „Najpred, prijatli moji! moram vam povedati, da ni Plivnik zmirom enak. Ta prinaša bogatinom denarjev, drugi očara lepa dekleta, in zahaja po noči k njim. Neki Plivnik je priletel tudi z denarji k popu, ki je hotel cerkev sv. Trojice zidati. Pa Bogu ni dopadel nečisti dar, zato pa je les vedno na vse strani v močvirje lezel. Pa to je že vsem znano, zdaj pa poslušajte, kaj se je pripetilo v neki vasi unkraj Dnjepra. — Živel je tam kozak, ne bogat, ne reven, imel

je pa kakor navadni ljudjé, malo hišico z majhnim vertom, kos polja, čvetero vól in drugo domače blago. — Kaj mu je bilo več treba? Živel je zadovoljno in srečno. Žraven je imel tudi hčer, in ta je bila tako krasna, kakor bi bila druge kervi, prav kakor gosposko dete, tako zala, kakoršna je naša Maruša!“

Vsi se obernejo proti Maruši in ona sama je zatrepetela pri tej priliki. V prostih mladenčevih besedah, zdi se jej, leži strahovita misel.

„Nu, to ni še nič posebnega, da je bila lepa“, nadaljuje Kostručenko. „Poglavitna reč je bila, da je tudi zalega fanta ljubila. Tudi to ni nič nenavadnega, da ga je ljubila — ali to, da se va-nj ni zaljubila niti na ulici, niti ne pri naših večernih veselicah, temuč v postnem času, da celó na velik praznik. — Tudi mladeneč jo je imel rad, oba sta pozabila, da je greh, ne paziti na službo božjo in se v cerkvi pogledovati in nasmehljevati si. Kaj sta sicer storila, kako sta se pozneje vedla, to vé le mili Bog. Kmaló pride veliki petek in čas spovedi. Deklici je prišlo na um, da ni spodobno, ljubiti o tacem času, pa vedela ni, ali bi vse povedala duhovnu ali ne. Misli in misli, zadnjič pa sklene, ne povedati ničesar, da bi jej pop prevelike pokore ne naložil ali odveze ne odrekel. Spovedala se tedaj ni. Ali proti koncu večernice bilo jej je tako tožno in tesno pri sercu, kakor bi jej bilo dušo potezalo iz telesa. Ni mogla dočakati konca večernice. Podala se je na bližnje pokopališče. Tu se zgrudi na grob matere svoje in grenke gorke solze se jej vlivajo čez lica. — Dolgo je jokala na nemem grobu, kakor bi jej on mogel odgovoriti. Poslednjič obnemaga in zaspi. Zdaj se jej senjá, kakor bi mati njena vstajala iz groba ter jej govorila z votlim glasom: „Zakaj si prišla sem? Solze tvoje mi ne dajo počivati! Mar misliš, da je lahko kostém vstati iz groba? Pojdi, dete moje in pusti me samo! — Brez tega me že težko stane, ležati v černi samotni zemlji!“

„Mati, mati! kaj mi je storiti?“ vpraša dekle, prijemši jo za mervtaško obleko.

„Kaj ti je storiti?“ odgovori mervta, „varuj se zlata!“ Potem se pretresejo tla pod njo in ona se pogrezne zopet v temni grob. — Groza prebudi deklico. Vedela ni, ali je senjala, ali je res videla svojo lastno mater. — Že je bila nastala noč, skoz gervovje je bilo videti tam pa tam kako zvezdo trepetati in križec na grobu se je svetil v bleđi mesečini. — Dekle vstane in ne ozrevši se nazaj teče domú ter leže na pol mervta v posteljo.

Druzega dne za rana bi imela iti v cerkev, pa ni šla, imela bi iti k peti maši, pa tudi ni šla. — Bala se je v hišo božjo stopiti, pa vendar ni sama vedela, zakaj se tako boji. — Da bi pa to prikrivala pri domačih, preobleče se in odide iz hiše, kakor bi šla v cerkev. Odide iz hiše, pa sama ne vé, kam bi šla. — Kar začuje

pred seboj potočič šumljati. Ozre se in vidi, da je že za vasjó pri studencu. Bistra vodica izvira v svitem traku ter šumlja po belih kamenčkih. Pri studencu stoji verba, ki se je ravno jela razcvetati. Sede pod verbo. Zamišljeno gleda v leskečo vodico. Kar vstane ter bliža se studenčku. Sklone se in zavihavši si snežne rokavce, jame si umivati bele roke v hladni vodici. Pa glej — voda začne vreti in vreti — in sijajni valčiki igrajo se prijazno okoli njenih nežnih perstov. Zdaj potegne roki iz vode, in glej čudo! — na srednjem perstu blišči se jej perstan. — Perstan je zlat, v njem je vdelan rudeč kamen. — Gleda kamen. Znotraj je jasno in prostorno kakor v dvorani gosposki. To se jej zdi zelo zelo čudno in nenavadno. Ogleduje perstan na vse strani: perstan je drugim enak, le kamen ima neko posebno čaravnost. Kolikor dalje ga gleda, tem prostornije zdi se jej znotraj. — Dà, notri vidi ves drugačen svet, in čuje, kakor bi notri nekaj donelo in kakor ne bi donelo, kakor bi se nekaj gibalo in kakor ne bi se gibalo: nekaj se notri godi, česar ni mogoče izreči. — Poslušaj in poslušaj; vedno bolj se jej pozdeva, da nekaj sliši in vendar se ne more prepričati, ali je kaj slišala. Kolikorkrat kamen pogleda, vselej jej je lože pri sercu in popolnoma pozabi prejšnjih bolečin. Kakor hitro pa se kam drugam ozre, povernejo se jej prejšnje misli in delalo jej žalost in tugo, da jej kri v sercu zastaja.

Zato pa vzame perstan domú. — Domá se ga ne more nagledati, niti ne naslišati čarobnih glasov njegovih. Domači niso nič vedeli o tem, ampak le to so zapazili, da ima dekle sedaj malo besed, da je plašno in čudno. Ko je končala svoje navadno delo, šla je vselej iz hiše, nihče ni vedel kam, ali pa se je zaperla v sobo in je tam cele ure sama sedevala.“

„Tako je preteklo kacih pet tednov. Poletje se je bližalo. Mladenči in deklice so se zbirali po dnevi v kolovod (narodna igra s plesom in petjem), po noči pa na ulicah. Nje pa ni bilo videti nikjer, kakor bi se bila odpovedala svetu in ljudém. Govorili so že po vasi, da zahaja k njej Plivnik. Nekteri so videli, da je po noči ognjena kača, vsa v iskre zavita, nad njenim dvorom po zraku plavala, potem pa se doli spustila. — Drugi so terdili, da se je nekaj podolgatega in žarečega iz groba za vasjó kviško vzdignilo in da je naravnost v vas letelo, h komu pa, tega niso vedeli. — Dà, drugi so še celó zmaja z devetimi glavami videli. Oni pa so imeli še najbolj prav, ki so videli Plivnika izleteti iz groba, ker še dan današnji švigajo iz groba iskre, kakor bi deset kresil ogenj kresalo. — S konca niso hoteli tam za Dnjeprom, kjer je dekle živelo, verjeti, kar se je pripovedovalo o Plivniku, pa kaj se naglema zgodi?“

„Neki dan so želi žito na polji in tudi deklica, h kterej je Plivnik prihajal. Ko je solnce poldne prestopilo, vležejo se vsi, da bi se

odpočili. Dekle pa je šlo, ne vem zakaj, na grob, iz kterega so švigale iskre. Komaj je bila tam, začele so jo terpinčiti neznanske bolečine. Nogi ste jej prirasli k zemlji — da se ni mogla premakniti, nekaj jo je potezalo v visočino tako silno, da so jej žile pokale. Na njeno vpitje je priteklo mnogo ljudi, pa nihče jej ni mogel pomagati, celo še bližati se jej niso upali.“

Ona pa se je zvijala semtertje in vpila na vso moč tako strašno, da so se vsem lasje groze ščetinili. Kaj jo tako kviško vleče in poteza, tega ni mogel nihče uganiti; videli so le, da se visoko na obnebji nekaj iskri enako bliska, da se potem v modrem nebu zgubi pa zopet zabliskeče, kdo bi vedel, kaj je? — Kar pripopiha stara žena in že od daleč vpije, naj deklici snamejo perstan s persta. Skušajo — pa ne gre! — Starka kriči, naj jej perst s perstanom vred odrežejo, to edino jo more oteti neogibljive smerti! — Pa kdo bi imel serce, rezati živega človeka? — Vsak opominja, spodbuja družega k delu, pa nihče se ga ne more lotiti. Bleskeča zvezda je potem nekoliko upadla. Videlo se je, da ni zvezda, ampak zmaju enak ogenj, ki se z repom verti in miga, spuščaje se vedno niže na zemljo. Kar zakrikne dekle s strahovitim hripavim glasom: „Oh dušo mi vleče iz telesa!“ ter zgrudi se mrtva na tla. Lahna megla se je dvignila kviško iz nje; hipoma ugasne jej ognjeno obličje. Zdaj so vsi videli, da jej je Plivnik dušo iz telesa potegnil. Množica si je pa prišeptavala, da je stara žena, ki se je bila tako naglo, ne vé se odkod, prikazala, zelo podobna bila dekličini materi. Ozirali so se po njej ter je iskali, pa ni je bilo več! — Vse prevzame nenavadna groza. Pustili so snopje po njivah in hiteli so v vas. Drugi dan pa se zberó, vzemó si serce in odidejo vsi skupaj na polje. Zakopali so dekle na tistem hribu, kjer je še ležala. Hoteli so jej tudi še križ postaviti na grob, pa tega ni dopustil pop, ker je našla smert po nečistem duhu. In od tistega časa švigajo še vedno iskre na holmeu in žalostni mili stoki glasé se iz globočine in razlegajo se daleč po polji, da si pastirji, ki tam prenočujejo, ušesa tišcé, da bi ne slišali milega ječanja!“

Kostručenko obmolkne. Vsi so bili očarani, nihče ni dal od sebe glasú. Ivan je hotel otožno družbo razveseliti, udaril je v strune, da bi zaigral veselo pesem, ali lutnja je zadonela tako žalostno in britko, da so vsi strahú prepadli. Ozerli so se na Marušo, bila je bleda ko zid, milo je zerla v Ivana in solze so se jej uderle iz oči.

„Kako pesem pa igraš, Ivan?“ zavpije v največih stiskah vznemirjena, in ne besedice ni mogla spregovoriti.

Ivan je prenehal in prestrašil se, ko jo je zagledal.

„Zakaj pa prašaš, kaka je ta pesem? Kaj se bojiš?“

„Kaj pa so rekle?“ vprašajo vsi.

„Sama ne vem, kaj“, odgovori Maruša, ki se po malem spet zavede, „morda se mi je le tako dozdevalo, ali glasile so se strašno in grozno!“

In tako se ni samo njej zdelo, vsi so slišali v pesmi zlokobni glas. Ni jim bilo treba si dosti glave beliti, da bi razumeli skrivnostni glas čaravne lutnje. Ostrašeni po tem, kar so videli in čuli, ločili so se vsi in razšli vsak na svoj dom. Med potjo pa so se pogovarjali o Plivniku. Ali ulice niso več odmevale vriska in hrupa, kakor navadno, kedar se je vračala domú radostna mladež, nobena usta se niso odperla petju.

Ivan je spremil svojo Marušo v temno ulico. Lutnja, viseča mu čez pleča, ko se je kam zadela ali da je sapa potegnila po njenih strunah, donela je milo in tiho, tako hrepeneče in koperneče, da je Maruša ni mogla mirno poslušati. Poprosi tedaj ljubčeka, naj jo kjer si bodi na ulici popusti, saj je ne bode nihče vzel, ker že vsak vé, da je njegova. Ivan obesi torej svojo lutnjo na vejo bližnje jablane, ki je iz verta visela nad ulico. Potem spremi žalostno Marušo domú.

Molče poslovi se od nje, le vzdihal je, ko jo je poljubil na deviška usta. Potem odide ter se ne ozré več nazaj. Ali lutnja ni visela več tam, kamor jo je bil obesil: iskal je je povsod, prehodil je ulico nekterekkrat gori in doli, bilo je, kakor bi jo bil hudi duh odnesel.

Ker je ta večer toliko nenavadnega videl in čul, zdela se mu je zguba lutnje slabo predznamenje; strah se ga je lotil v temni senci dreves. Berzo odhiti domú.

Pazno se je družega dné Maruša zbudila in jokala je bitko. Imela je strašne sanje: bilo jej tako tesno v persih, kakor bi se jej kača ovijala okoli serca. Ker je bil ravno velik praznik, šla je vsa Čajkova družina v cerkev, samo Maruša ni šla. Ni jej bilo mogoče niti moliti niti posvetovati se s kom. Sama ni vedela, kaj se je ž njo dogodilo, kakošna žaloba jej je serce napolnila! Kam bi pobegnila svojej tugi? Poda se na vert.

Na vertu je bilo temno in hladno. Nihče se ne spominja, kdaj so bile vsajene hruške in jablane, ki tam širijo goste veje. Mogočna debela so bila trohljiva in votla in tako skrivljena, da se je zdelo, kakor bi se hotla zdaj zdaj podreti. Pa najbolj stari drevesi ste bili dve lipi na kraji verta, tam, kjer kraj njega majhen potočič šumlja. Pod tema lipama bilo je opoldne v najjasnišem dnevi temno in hladno kakor v kakošni kleti.

Tje se podá Maruša, da bi si ohladila žareče serce in skrila v temoti sami sebi. Kar jej nekaj pot zapré. Pogleda—velik sod je z odpertim pokrivalom in notri — čisto zlato! Solčna bliščoba pada skoz zeleno perje na leskeče zlato in odseva krog in krog v posebnem nenavadnem blesku; žari zlato enako žarečemu oglju,

pod pepelom in bleskeče v nepopisljivem blišču, kakor bi se skoz-nj videlo.

Začudivši se šine Maruša nekaj korakov nazaj. S konca se jej dozdeva, da je vse to le slepilo in omama njenih oči. Pa ko se zavé in prepriča, da to niso sanje, ampak da je resnica, zbudé se v njej nepremagljive želje, prisvojiti si zaklad. Pozabivša prekrizati se s svetim križem, stopi k sodu, akoravno ne vé, čemu jej bo toliko denarjev. Kar jej udari glas na uho: „Zaklad ni ves tvoj! zajmi trikrat toliko, kar moreš v perišče zajeti!“ Glas je bil enak glasu Ivanove lutnje pri večerni veselici, — ali zdaj je segel Maruši do serca, kakor nikdar poprej. Poslušá ga mirno ter zajme trikrat sijajnega blaga v svoje krilo. Hitro zbeži v sobo. Skrivši tamkaj zlato se zopet poverne. Sod je stal še zmirom na tistem mestu. Nedopovedljiva želja jo naganja, še enkrat zajeti si zlata. Le misel na glas jo odvráča od tega. Radovedna ogleduje sod od vseh strani. Enak je bil drugim sodém, z železnimi obroči nabit in olupšan z raznobojnimi cveticami. „Zajela si bom še enkrat, kaj se mi hoče zgoditi?“ misli si. Ali ko roke stegne, zapré se pokrov tako naglo, da se je komaj komaj otela, odskočivši hitro od njega. Pa krajec njenega pasú je prišel pod pokrów; ker je bil pa k sreči le rahlo zavozlan, razvozlal se je lahko. Sod se zasúče na mestu in se pogrezne s strašnim hruščem s pasom vred v zemljo.

Maruša se prestraši, pa kmalo jej mine strah. Urno poskoči in odbeži v sobo, prepričat se, niso li s sodom vred zginili tudi denarji. Pa bili so še na mestu in lesketali se čarobno v rudeči svilnati ruti. Koj je pozabila strašivnih znamenj in grozivnih sanj. Židane volje, kakor bi bila gotov temelj postavila svojej prihodnji sreči, ogleduje cekine. Ko pa pridejo iz cerkve domu, bala se je srečati s starim očetom in izogibala se je njegovemu pogledu, kakor sodbi božji, ali nemogoče jej je bilo se mu ogniti.

Starček, v hišo stopivši, prikloni se pred svetniki in pogleda vnuko, ki je že izgubila ves pogum. Potem maha, z glavo kima je, z rokama po zraku. Ne besedice ne spregovori z vnuko niti ž njeno materjo. — Tudi za mizo ni sedel, ampak šel je pod temno lipo na vert. Ko so ga klicali k južini, je rekel: „Nočem!“ Ves dan do terde noči je ležal na travi zeleni. V Čajkovi hiši je bilo ves dan vse žalostno, še bolj pa po noči, ko je Čajka, pohajaje pri lunini svitlobi po temnem vertu, vedno za-se mermrljal glasne molitve. Glas njegov je bil daleč slišati. Kdor je ravno po ulici šel ali se šetal ob potoku, vsak se je nehoté odkril, prekrizal in tužen in žalosten prišel domu: „kajti, zastonj“, to je rekel, „ne moli stari Čajka svojih molitvic“.

Vsako noč, ko se je bleða luna prikazala na modrem nebu, slišali so žalostne stoke in tožbe sivega starčeka iz temnega verta.

Vse okoli je bilo tiho, na ulicah ni se glasila nobena pesem, tudi čriček ni več cverčal v travi, nobena ribica ni pluskala v potoku. Starčeka je posnemala vsa narava.

Poslednjič na peti dan bilo je vse žalostno po Voronežu. Stari Čajka je legel, zbolel in poklical duhovna. Dve ženski, Maruša in njena mati, ste stokali in vzdihovali, ali on ni slišal njunega stoka in zdihljejev. Mirno je gledal pred sé, na licu ni mu bilo videti znamenja bolesti. Vsi so terdili: „Čajka bode umerl!“

Duhoven pride, Čajka se spové ter zavžije zadnjo popotnico. Zmolivši zadnjo molitev poslovi se od duhovna, od domačih in od prijatlov; potem pa prosi, naj bi ga z Marušo samega pustili. Dolgo so čakali vsi pred durmi, čuli so le omolkli glas Čajkov; kaj je govoril, tega nikdo ni vedel. Na zadnje začujejo besede: „Utegnete pristopiti!“ in ko stopijo v izbo, najdejo ga mertvega. Pri vzglavji je stala Maruša, bleda kakor smert s prekrižanimi rokami. Stermo in nepremično je gledala zamerlemu v obličje brez solzice v očéh, brez sledú tuge na obrazu — merzla je stala kakor angelj smerti. Še le ko od vseh strani jok in stok zadoní, zavé se tudi ona, pade na kolena in s solznimi očmi poljubuje staremu očetu roke.

Solnce prisije jasno in žarno skoz temne goste oblake, in v tem hipu zapoje žalostni glas v cerkvi presv. Trojice. Slovesna in znamenita je bila ta noč za Voronež, kajti v tej noči se jej preselila duša prerokova na drugi svet. (Konec prihodnjič.)

O novcih.

Ako je človeku neprijetno, da pogréša kake stvari, reče se, da je je potreben; stvar pa, ki zamore mu odpraviti to neprijetnost, imenujemo potrebno stvar. Potrebe so dušne in telesne. Nekatere so tako v človeški natori ležeče, da človek, če jim ne zadovolji, ali kar ne more živeti ali pa saj prav neprijetno. Te njegove potrebe so prirojene ali neogibne. Ako se pa človek v življenji svojevoljno tako privadi kake stvari, da mu je potem ta stvar potreba, tedaj se reče, da mu je priučena ali ogibna potreba.

Ker človek mora poprej utolažiti svoje neogibne potrebe ko ogibne, imajo tudi stvari, ki une kroté, za-nj večo vrednost, kakor pa take, ki mu življenje delajo le bolj prijetno, da-si tudi poslednje v menjavi zamorejo biti večo vrednosti.

Zaloga koristnih stvari, ktere potrebam sameca, ali družine, ali celega naroda ali neposredno za dalj časa zadovoljijo, ali pa za ktere drugi radi dajejo tega, česar imajo v obilo, imenuje se premoženje.

Zaloge posamnih ljudi so ravno tako različne, kakor so zaloge celih narodov. Česar ima en človek, en narod v obilo, tega drugi človek, drugi narod nima. Tako se je izcimila medsebojna menjava potrebnih stvari. Pa kmalo so terdo občutili težavo take menjave. Vselej človek ni potreboval tega, kar se mu je ponudilo v zamenjo. Ako je na priliko, človek A imel obilno žita, potreboval pa derva, zamogel je derva dobiti samo takrat, kedar je vedel človeka B, ki jih ima, žita pa ne. Če pa B ni žita potreboval, ampak vola, mogel je A od njega samo takrat dobiti derv, če se je potrudil, da je našel tretjega človeka C, ki bi za žito vola dal. Tako je dal A osebi C žito, od C dobljenega vola pa osebi B za derva.

Moralo se je tedaj gledati, ne bi li se dobila stvar, po kateri bi se merila cena vseh reči, ktera bi tedaj morala sama na sebi imeti ceno pri vseh ljudeh. Taka stvar se je našla v novcih (denarjih).

Ako hoče kaka stvar pripravna biti, da se po nji meri cena drugih stvari, mora 1) sama kaj vredna biti, 2) mora biti pripravna za rabo v kupčiji, 3) mora biti terdna, da preveč ne izgubi od svoje cene, ko gre iz rok, 4) ne sme se povsod dobiti, ampak le poredkoma in to s težavo.

Te lastnosti imajo žlahtne kovine, ki so razun tega tudi lepe. Zlata in srebra se rija ne prime, skoraj nobena kislina ju ne razjé, iz obeh se lahko naredé stvari mnogoverstnih podob, ker se dasta lahko kovati, smeta se tudi brez škode za vrednost razdeliti na manjše kosove, ker zlato je zlato, ali ga je droben ali debel kos.

Od početka so si ljudjé v trgovini za prodano stvar navigati dali malih koscev zlata ali srebra. Pozneje so na posamnih koseih zaznamovali njih težino, da bi pri kupčiji ne gubili časa z vaganjem. Ker pa ljudjé nikoli niso bili vsi pravični, pokazalo se je, da ni bilo vselej verjeti ne včertani teži, ne čistosti kovine, dokler niso dotični vladarji cele stvari v roke vzeli. Začeli so tedaj zdaj delati zlate in sreberne kosce posebne podobe, s pismom, imenom, podobo in gerbom tistega, ki je bil porok, da je zlati sreberni kosce res tako težak, kakor stoji včertano na njem, in da je res zlat ali srebern. Kovali so zdaj novce.

Da jih pa ljudjé niso ponarejali, postavili so ostre kazni zoper tako počenjanje. Že pri starih Egipčanih se je roka odsekala tistemu, ki bi bil ponarejal denarje.

Kteri narod je najpervi koval denarje, to se ne dá za gotovo povedati. Sicer se pripisuje znanost denarje kovati Feničanom, pa ti so rabili v trgovini le kovane sreberne šibike ali palice. Gerki

so že imeli prave denarje. Talent je bil pri njih edinica teht in novcev. Kot tehta je bil talent = 63 dun. funt $4\frac{1}{2}$ lota, talent zlata pa = 3276·42 gld. avstr. vr. V svetem pismu se prvič govori o srebernjakih v I. Mojzesovih bukvalih, 20. poglavje. V pogl. 23, 26.: Abraham je kupil pokopališče za 400 sekelnov srebra, ki so bili v trgovini navadni, in jih je navagal Efronu.

Sekel je znamenoval pri Hebrejcih težo od 0·916 dun. lotov in kot srebern denar je imel vrednost od 1 gld. 20 kr. avstr. vr. Bili so tudi zlati sekelnici.

Kikar (talent) = 50 manh = 3000 sekelnov je kot teža = 86 funtov 2 lota dun.; en kikir ali talent srebra = 3606 gld. 70 kr. avst. vr.; en kikir (talent) zlata = 43280 gld. 37 kr. avstr. vr.; če se vzame, da sta pri starih Hebrejcih zlato in srebro stala v razmerji, kakor 12 : 1. *)

Rimljani so dobili pod svojim šestim kraljem Servijem Tulijem prve denarje. Bili so kosovi medenine ali bronca s podobo kake živine (pecus), zato se jim je reklo „pecunia“. Takemu kosu bronca se je tudi reklo „as“ ali „libra“, ker je 1 funt vagal 1 as = 12 unciae. „Sestertius“ je bil dolgo časa najmanjši denar, dokler pozneje niso v rabo prišle „libella“, „sembella“ in „teruntius“.

Vrednost denarjev ali novcev je odvisna:

1) od kovine, iz katere so kovani, 2) od teže, 3) od čistosti kovine.

Zlati in sreberni denarji imajo sploh veljavno vrednost; zato se po navadi kujejo le taki. Iz kupra se kuje le drobiž, ki ga je sicer treba za pobotanje, ki bi bil pa premajhen, če bi se koval iz zlata ali srebra. Srebern drobiž ni iz tako čistega srebra, kakor debeli denar, zato da zamore malo večji biti.— Spartanci in nekateri drugi narodje so imeli železne denarje. Na Ruskem so bili začeli kovati tudi iz platine denarje po 3, 6 in 12 rublov, pa so zdaj spet nehali.

*) V Avstriji je razmer med zlatom in srebrom = 15·282 : 1. Razmer med zlatom in srebrom ni bil povsod in vselej tisti; ampak menja se, kakor se menja množina te in tene kovine v državi. O Kristusovem rojstvu je bil razmer med zlatom in srebrom skoraj 10 : 1, pod Tiberijem 12 : 1 do 13 : 1, pod Justinijanom $14\frac{2}{5}$: 1, pod Karolom velikim 12 : 1, v začetku desetega stoletja 10 : 1, leta 1500 spet 12 : 1. Ko so si bili Španjolci Meksiko in Peru pridobili, in je po tej poti mnogo več srebra nego zlata v Evropo prišlo, bil je na Španjskem ta razmer 16 : 1. Dokler je v Avstriji cesarski cekin 4 gld. 10 kr. konv. vr. veljal, je bil razmer zlata in srebra = 14·155 : 1.

Denarji ne smejo biti kovani iz prav čistega zlata in srebra, ker bi bili premeški in bi se, ko gredo od rok do rok, preveč olikali. Primesi se jim tedaj kupra ali srebra. Starši denarji so bili iz prav čistega zlata in srebra, zato so se tako lahko upogniti dali, kakor, n. pr., stari beneški cekini.

S primesjo poravná vlada tudi stroške, ki je ima s kovanjem. Ona pripiše namreč denarju vrednost, ki bi jo imel le, če bi bil kovan iz čistega zlata ali srebra. Razložek med pravo notranjo in med pripisano vnanjo vrednostjo denarja je tedaj vladino plačilo za kovanje.

Izmed vseh evropejskih deržav je angleška edina, ki si na povedani način ne plačuje sama sebi kovanja. Angleški denarji so tedaj res toliko vredni, kolikor veljajo v javnem življenji. Ker imajo angleški denarji izmed vseh drugih prednost enake notranje in vnanje vrednosti, zato je pa tudi smertna kazen postavljena za tistega, ki bi je nosil iz dežele.

Stroški kovanja pa pri vseh denarjih niso enako veliki; pri dolarjih, na pr. so manjši, ko pri dvajseticah. Zató pa zamorejo tudi biti dolarji iz bolj čistega srebra, kakor dvajsetice. Če deržava nima srebra za kovanje denarjev, mora ga kupiti, tedaj mora razun stroškov za kovanje še obresti od izdanega kapitala vdariti na denarje, tako da so še manjši ali slabejši.

Novci (denarji) prvih frankovskih kraljev so bili, kakor rimski, ali sreberni, denarii, ali pa zlati, solidi; od koder naše ime: denar sploh za novce. Kuprenih novcev niso imeli. Iz imena solidi je postalo ime šiling in sold. Karol veliki je zapovedal, da iz enega funta (po 12 unci) čistega srebra se mora kovati 20 šilingov po 12 fenikov. Na tem je osnovana še zdaj na Angleškem, Francoskem, v Holandiji, Italiji in Španiji navadna razdelitev funtnih denarjev. Na Angleškem ima 1 funt šterling 20 šilingov, 1 francoska livre 20 sous, 1 italijanska lira 20 soldi po 12 denari, 1 španjska libra 20 sueldos po 12 dinero.

Dolgo pa ti novci niso obderžali svoje notranje vrednosti. Pod cesarjem Otonom I. so se pokazali novi sreberni denarji, brakteati ali paningi (feniki), ki so bili zelo tenki in slabi, zatorej so jih navagovali in od tod računanje denarjev na funte. Skoraj vsi evropejski narodi so računali na 1 funt srebra 20 šilingov ali 240 fenikov.

Ker je cesar dal stanovom in škofom privoljenje, da smejo denarje kovati, postala je velika zmešnjava v denarstvu. Vedno se je menjalo število fenikov, ki so se kovali iz 1 funta srebra. Da bi se tej nadlogi v okom prišlo, zapovedal je cesar Karol IV. leta 1356, da se mora iz marke srebra 376 fenikov kovati. Pa vendar

so feniki na vrednosti vedno bolj slabeli; posebno slabi so bili v Hallu v Švabskeji kovani, ki se jim je zato reklo „Haller“, pozneje „Häller“, „Heller“.

Slovenci so jih imenovali tütike. Še zdaj se malopriden otrok zmerja s tütiko. Fenik je pri Slovencih dobil ime vinar ali venar (wiener), ker je bil iz Dunaja (Wien) k njim zanesen.

Od začetka je bilo fenik (vinar), tutika (heler), krajcar vse eno, in vsi sreberni. Poslednji so dobili ime od križa (kreuz), s katerim so bili zaznamovani. Pozneje so prišle tudi kuprene tutike med ljudi, ki so zdaj razlikovali rudeče tutike od belih tutik (beličev).

Računanje denarjev na funte in marke, so kmalo spoznali za nepripravno, zato so vpeljali nov denar „gulden“ ali „gülden“, ki pa ni imel te vrednosti, kakor naš goldinar, ampak bil je zlat (gulden) in namestoval je stari „solidus“; zatorej se je računal tudi po 20 šilingov ali 240 fenikov. Leta 1252 so v Florenci v Italiji kovali nove zlate denarje, in sicer 64 iz ene marke čistega srebra. Reklo se jim je od mesta Florence: florenci, floreni, florini, fiorini, od koder hervaški forint. Nekteri knezi na reki Rajni so kovali leta 1386 zlate guldene po 68 iz ene marke čistega zlata; pozneje pa tudi sreberne guldene. Od tod naše ime ranjš (rheinisch).

V 13. stoletju so prišli groši med ljudi. Bili so sreberni, majhni in debeli, od tod njih ime iz latinske besede „grossus“. V začetku 14. stoletja so tudi na Češkem jeli kovati groše po 64 iz ene marke, pozneje pa po 80, 100, 120, 130, 150 itd., ki so jim dajali posebna imena.

Leta 1484 je prišel nov srebern denar med ljudi, ki je imel vrednost tedanjega zlatega ranjša, in se torej „güldengroschen“ imenoval. Vsak je vagal 2 lota in bil je iz čistega srebra. Pozneje so jih pa kovali iz srebra, kateremu je bilo na vsakih 15 lotov srebra 1 lot kupra primešano (iz 15lotnega srebra). Tem se je reklo „unciales“, ker je bil vsak eno unico težak. Leta 1517 se je kovalo tega denarja posebno mnogo v Joahimovem dolu na Češkem, od koder njegovo ime dolar (Thaler), tolar. (Konec prihodnjič.)

Milotinke.

I. Skozi široka vrata temne noči stopi veličastno solnce na nebo, in skozi vrata temne noči zaide spet v zaton; le o prihodu in zahodu ga obdaja rumena zarija. — Skrivnostna tema krije tudi začetek in konec našega življenja; v mladosti plavajo pred njim zlate nade in v starosti — podobni večerni zarji — lepi spomini!

II. Svetlo solnce nam zjutraj naznanja rumena zora, in čisto serce nežna mila rudečica na obrazu.

III. Ali ni človek rudar, ki koplje vse dni svojega življenja globoko pod zemljo?—Luč, ki jo imenuje solnce, je le jamska luč. Ali pride—pride ura, o kateri stopi iz temne rake na lepi beli dan pod pravo, svetlo, večno solnce!

IV. Ah! naše šivljenje je dolg pogrebni sprevod: prijatelja za prijateljem, nado za nado polagamo v tihi grob, in prelivamo za njimi bridke solze. Napočil bode dan, o katerem tudi nas položijo v temno jamo na tihem mirodvoru!

V. Oh! revno oslepljeno človeštvo si je postavilo tempelj svoje slave — zgodovino — na grobove bojišč in na razvaline mest! Venčalo si une, ki so tu morili in teptali! Vidiš, kaj piše na steno tvojega tempeljna skrivna maščevavna roka?

VI. Prekrasna planina! tvoje podberdje zagrinja mrak in megla; ali tvoj visoki verh se blišči kakor demant v žarkih juternega solnea. In tako obdaja človeka v nizkem življenji reva in nadloga; ali v njegovem visokem jasnem duhu se odseva podoba njegovega stvarnika in očeta!

VII. V nesreči in žalosti hrepeni serce po prijateljstvu, v veselji in radosti po ljubezni. Prijateljstvo v življenji je podobno škerjančku, ki prileti s pomladjo in odleti jeseni; ljubezen je podobna prepelici, ki pride in odide s toplim poletjem.

VIII. O zemlja, neizmerna hiša večnega Očeta, v kateri živi, se raduje in žalosti na milijone stvari in ž njimi tudi jaz!—O zemlja! neizmerna miza, ki sitiš vsaki dan na milijone stvari in ž njimi tudi mene! — O zemlja, neizmerni grob, v katerem v prah razpada na milijone stvari — kdaj bodeš tudi meni zazijala?

IX. Prekrasna čudna priroda! vsaka živalca in cvetlica, vsaka nevihta in lepa ura nam oznanja slavo Stvarnikovo, in vendar glasú ne zapopademo, dokler angelj ljubezni ne vzdigne zavoja, ki mračí naš pogled!

X. Kapljica za kapljico pada z visoke pečine doli v globoko morje; vsaka se izgubi v šumečem valovji. Človeka za človekom pogreznemo v črni globoki grob; ni ga več sledú na zemlji; živé le unkraj njegova dela!

J. Gomilšak.

Narodske pesmi.

5. Žlahtna gospá.

Žlahtna gospa bolna leži,
Bolna leži, milo ječi.

Klicala je hlapce svojé,
Hlapce svoje, dekle svojé :

Pojte ven pogledati,
Kaj po strehi bobentí.

Hlapci gredó, pogledajo,
Nič drugega ne vidijo ;

Le černi orli hodijo,
Železne kremplje imajo,

Ino iz kljuna jim gori,
Hlapci gredó, gospej povedó :

Nič drugega ne vidimo,
Le černi orli hodijo,

Železne kremplje imajo,
Ino iz kljuna jim gori.

Oh, sprejoh, oh kaj bo tó,
Oh kaj bo za dušo mojó!

Komej gospá to zgovori,
Že pri oknih špegajo.

Vzeli so dušo od gospé,
Nesli so jo na dno peklá.

Zapisal Dr. J. Vošnjak.

6. Priporočevanje.

(Zapisal na Gorenskem M. P.)

Pojmo spat,

Bog je zlat.

Pojmo gledat

Na gorico,

Na vodico :

Kaj Marija dela?

Vérne duše napaja,

V sveti raj poslaja.

Sveti Peter je iz Rima,

Zlate ključe ima ;

Odpre proti našim

Ino proti vašim.

Svet' kerst in svet' križ

Nas vari do polnoči,

Svet' Mišel po polnoči,

Marija Devica do belega dne,

Jezus Kristus noč in dan!

Mitotiuke.

Slovenski oglašnik.

7. Senj.

(Narodska legenda gergarska.)

Kej sem se encoj sënjala, „Mi ne smemo pokazati,
 Dè mi je Marija umerla. Mi ne smemo povedati.“
 Kdo jej bode trugo ravnaù? „Le pokaž'te jen povejte,
 Ravnaù bode jo svet Lukež. Če bi b'la lih mati moja.“
 Kdo Mariji bo odzgonù? Angeljci so dol jo deli,
 Odzgonù bo sveti Šentjanž. Ježošu jo pokazali.
 Kdo ponese jo k pogrebu? Ježošu jo pokazali.
 Ponesejo jo angeljci. „Ta je, ta je mati moja,
 Kdo jo bode kompaniraù? Ker je mene zanosila,
 Kompanirale j' bojo d'vice. Ker je mene izredila.
 Tje predeleč so jo nesli, Toljko ni še zaslužila,
 Tje po enem ravnem polji. Dè bi v černi zemlji gnjila.
 Tam je sreča usmiljen Ježoš: Gore, gore, mati moja!
 „Kej nesete vi k pogrebu?“ Greva gore vkup v nebesa,
 Kjer so trupla brez telesa.

Zap. M. Ternovec.

Lisica, vuk i človik.

(Narodna basen isterska.)

Lisica govori vuku: vuče, pobratime moj, ako želiš viditi človika, ja ću ti ga pokazat. Pak gredu pole jenu graju čekat človika. Pak je rekal vuk lisici: ćeš mi povidat, kada bude človik pasal, ja ću se stavit s človikon tuč. Pak je pasala ena ženska, pak yuk pita lisicu: je to človik? a ona mu govori: ni to človik, niti nebude nikdar. Pak je pasal edan otrok, pak govori: je to človik? Ona govori: ni još človik, ma človik bude. Pak je prišal jedan muž na konju, ki je nosil pušku i sablu. Pak govori: je to človik? Ona mu govori: to je človik ja. Pak je tekal na njega, ter se je uhitil ž njim trzat; pak je spružil muž pušku, i je vuka ranil, a vuk se je još stavljal nanj; pokle ga je sablom zasekal. Stoprom sada se gre vuk tužit lesici govoreći: o strino moja! to ti je človik ja! na pravega človika si me napatila; iz ust mu oganj siple, a iz ruke mu oštro železo raste, toliko da sam živ zostal, već se neću nikada na človika stavit.

Zap. J. Volčić.

Slovstveni oglasnik.

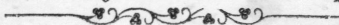
Slavische Blätter. Illustrierte Monatshefte für Literatur, Kunst und Wissenschaften, für öffentliches und gesellschaftliches Leben, für Länder- und Völkerkunde, für Geschichte, Belletristik &c. der slavischen Völker. Herausgegeben von A. Luksić.—To je naslov novega slovanskega časnika, ki je začel pretekli mesec v nemškem jeziku v mesečnih vezkih na Dunaju na svitlo izhajati. Pervi vezek (str. 1—68) obsega mnogo zanimivega blaga; najimenitniši sestavki so: Reisebilder aus Galizien, Slavenreste in Tyrol, kroatische Ansiedlungen in Niederösterreich in životopisi slovanskih umetnikov in pisateljev J. Čermaka (z obrazom), B. Davisona (z obrazom), A. Andra (z obrazom), N. Bętkowskega, Sienkiewića in Dzierzkowskega. Verh tega se nahaja v njem še mnogoverstna druga drobnjava, zanimiva za vsacega Slovana. Z notranjim mikavnim obsegom se vjema tudi prekrasna vnanja oprava in lepota pridjanih obrazov, po Kriehuberju napravljenih. Naj najde to domorodno početje krepke podpore po vseh slovanskih stanéh!

Svitoslav Zajček. Vesela igra v enem djanji. Prosto poslovenila Luiza Pesjak-ova. V Ljubljani 1865. — Pod tem naslovom je zagledala beli dan nova vesela igra naše visoko cenjene pisateljice, ki jo je poleg nemškega izvirnika — lahko rečemo — prav izvrstno podomačila. Celo djanje je jako šaljivo, polno komičnih situacij, beseda skoz in skoz prav domača in mikavna, da se vsacemu čitatelju že na prvi mah prikupi. Želeti je, da se kmalo spravi na gledišni oder; v svesti si more biti najlepšega vspeha. Cena jej je, tiskanej v 4. zvezku „slov. glediščnih iger“ 20—24 nkr.

* V Ljubljani pride na svitlo nova lepoznavna knjiga, ki bode obsegala pod naslovom „Slovenska Vila“ povesti: „Juri Kobila“ od g. J. Jurčiča, „Oskerbnik Lebeškega grada“ iz 17. stoletja, „Moč ljubezni“ in več izvirnih balad. Naj nam kmalo izide!

* „Cvetja“ 23. in 24. vezek se razpošljeta v nekaj dneh; 23. vezek obsega nadaljevanje poljskega romana „Kirdžali“, 24. pa prvo polovico A. Umekovih „pesem“.

Cvetje je našlo tudi letos lepe podpore med Slovenci, sosebno med slovensko mladino; šteje namreč a) po čast. semeniščih: v ljubljanskem 42, v mariborskem 26, v goriškem s tamošnjo gimnazijo 33, v celovškem s tukajšnjo gimnazijo 17; b) po č. gimnazijah: v ljubljanskem 100, v mariborskem 74, v novomeškem 70, v celjskem 10 in v varaždinskem 15; c) po sl. čitatvnicah: v ljubljanski 15 in v bistriški 6 prejemnikov. Naravnost po pošti ima 82 in po bukvarnicah 28, vseh vkup torej 518 naročnikov. Hvala in čast sosebno rodoljubni mladini za lepo podporo!

Besednik.

Vodnikov god na Dunaju. × — Ne le vse slovenske „čitalnice“ in druga enaka društva po raznih mestih, ampak tudi Slovenci na Dunaji smo slovesno obhajali god Vodnikov. 9. min. mesca zvečer se je zbrala obilna množica izmed vseh Slovanov k „besedi“ v „Dianabad“, v Leopoldovem predmestji. Dvorana imenovana „Wintergarten“ je krasna, bil je pa tudi program primeren, da je budil in povzdigal radost ter naudušenost zbranemu ljudstvu, kjer smo med drugimi imenitnimi gosti imeli tudi dr. Tomana. Slavnoznani slovanski pevski zbor, ki med svojimi udi šteje tudi mnogo Slovencev, pokazal je pod vodstvom profesorja Förchtgotta tudi ta večer, kaj velja slovanski glas. Najprej je bil na versti Ipvčev zbor „Kdo je mar“, za tem govor s krepkim sklepom „naprej“, ki ga je še bolj krepko povdarila berž potem zapeta Jenkova junška „Naprej“. Ipvčeva „domovina“, serbske in ruske narodne, Nedvedov „popotnik“, Jenkova „Strunam“, „Savica“, „Husitska“ in še več drugih, v programu nenatisnjenih, zbudile so toliko ploskanja, da se je marsiktera morala ponoviti. S posebno pohvalo sta bila tudi Medenov samospev „Nezvesta bodi zdrava“ in godba na gosli nekega mladega umetnika sprejeta. — Pozno v noč se je razšlo društvo popolnoma dobre volje.

Slovenska matica. „Slovenska matica“ v Ljubljani čedalje lepše napreduje; od dneva do dneva se jej oglašajo novi udje. Kakor je videti iz poslednjega oznanila v Novicah, prejela je v prvem letu svoje delavnosti od udov 9929 gld. 84 kr.; gotovo prekrasen napredek v enem letu! — Znamenit prirastek je došel matični glavnici od sl. ljubljanske hranilnice, ki jej je po nasvetu domoljubnega gosp. Holcerja odločila 3000 gld. v 5% obligacijah. Naj jej bode za ta znameniti dar čast in hvala od vseh Slovencev!

Družba sv. Mohora. Natiskovanje družbinih bukev za tekoče leto se je že pričelo; v tiskarnici je 11. zvezek „slov. Večernic“ in pa povest „Oglénica ali hudobija in nedolžnost“, ki jo je za Slovence predelal g. Fr. Zakrajšek v Gorici. Tiskale se bodo letošnje knjige v 3000 iztisih in sicer vse v gosp. Blaznikovi tiskarnici v Ljubljani, ker si spozna družbin odbor za svojo dolžnost, da prepusti tisk družbinih bukev brez ozira na mesto tistemu tiskarju, ki ne samo prav lepo, ampak tudi najbolj po ceni tiska. — Število družnikov se lepo množi; skoraj iz vseh čast. dekanij dohaja razun starih tudi več ali manj novih udov, tako da se sme za tekoče leto še več udov pričakovati mimo lanskega.

* Na celovškem kazališču zbuja predstava sloveče J. Majerbeerove spevigre „Dinora“ vseobčno pozornost in zadovoljnost. Vsi pevcı se prav izverstno obnašajo; največo hvalo pa sta si stekla

gospodična Terré (prav za prav Irma žl. Terbutčeva, rojena Zagrebčanka) kot Dinora s svojim premilim petjem in g. kapelnik Ruček, rojen Čeh, s svojim izvrstnim vodstvom. Naj ne zamudi te premikavne spevigre nobeden, kdor ima priložnost; da je doslej že sedemkrat privabila toliko poslušavcev, da so bili vsi prostori prenapolnjeni, to je jasen dokaz njene izvrstnosti.

Skakalnica.

v sker-	sem	Če	me	bo-	jo;	ter-	sem
sem	pa	gat,	Če	pim.	star	sem	ha-
kmet,	béh	sol-	jo;	Če	nih,	Če	glad
vse	mlad,	sem	me	dat,	Če	čo-	Če
ži-	me	sa-	sem	me-	sem	pa	ri;
v me-	bo-	vim;	tat,	če-	me	jo.	Če
o-	me	ni	sem	ra-	pi-	go-	ven,
li.	Če	di-	za-	vse	re-	jo;	ra-

Drag. Šaupperl.

Listnica.

G. I. K. v P. Žepni „Nemško-slovenski slovar“ ves predelan in obilno pomnožen, pojde ob veliki noči v natis in izide proti koncu tekočega leta. Z nabiro manj znanih besedi iz štajerskega narečja bi mi zelo ustregli, saj brani sosebno štajersčina in dolensčina še mnogo besed, ki jih še ni v nobenem slovenskem slovarju. Lepo prosimo, kdor nam hoče v ta namen kaj manj znanih slovenskih izrazov poslati! — G. J. G. v G. Obe pošiljatvi ste došli; porabi se, kolikor bude mogoče. — G. J. O. v L. Le pošljite. — G. D. v Št. J. Hvala; prihodnjič. — G. J. P. pri st. c. Došlo; več pismeno. — G. A. M. v P. Ta prelepa narodna ruska pripovedka je slovenski že v drugi prestavi natisnjena v Berilu za V. razred. — G. B. L. v C. Ena se v kratkem natisne; drugim manjka še prave olike. — G. M. N. v G. Brezimni sestavki niso za „Cvetnik“; verh tega morajo biti tudi po obsegu prav jedernati in po pisavi v resnici slovenski, ne samo po besedah.

Čast. gospodov, ki še niso poslali naročnine, lepo prosimo, da jo pošljejo, kakor hitro jim je mogoče.

A. J.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.